



VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Tulevaisuuden sote-investoinnit, VM:n ja STM:n roolit investointien ohjauksessa

Sairaalatekniikan päivät 31.5.2022

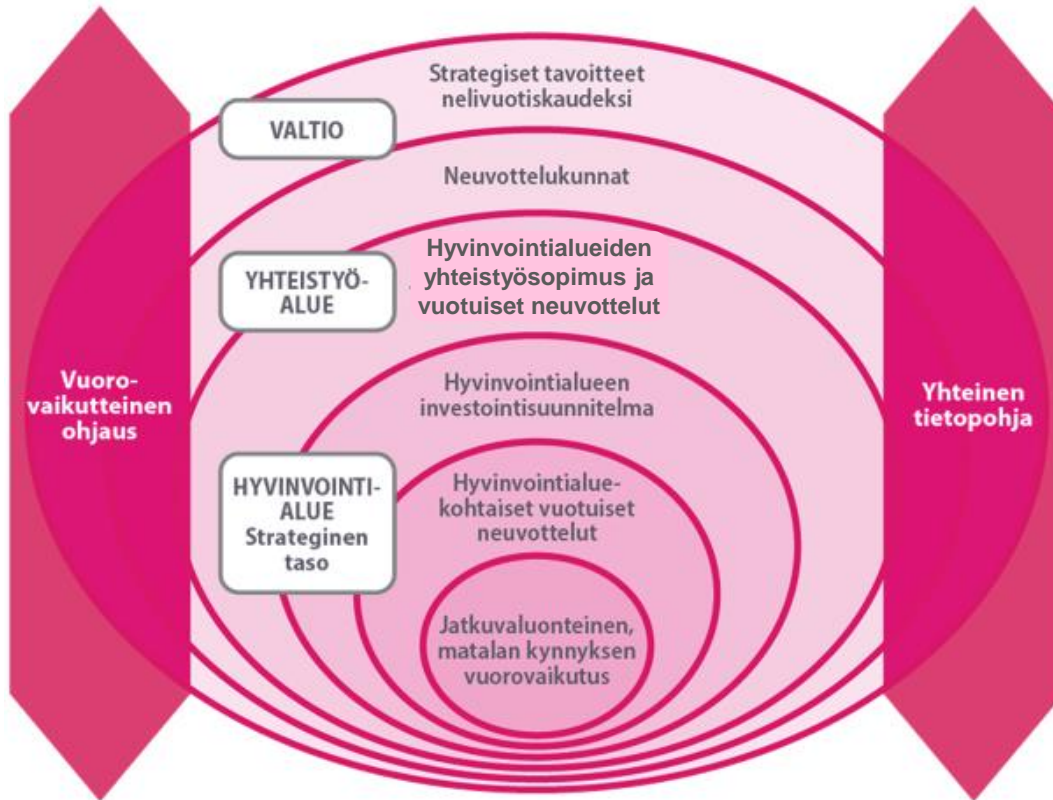
jussi.lind@gov.fi

Sote-uudistus

Keskeisiä teemoja

- Periaatteet (diat 3-4)
- Investointien rahoitus ja lainanottovaltuus (diat 5-7)
- Investointisuunnitelma (diat 8-10)
- Hyväksymismenettely ja hylkäämisperusteet (diat 11-12)
- Aikataulut (diat 13-15)
- Erityiskysymykset (diat 16-19)

Kansallisen ohjauksen tulevaisuus



Investointien rahoitusmallin ja investointien ohjauksen tarkoitus

- Hyvinvointialueiden lainanottovaltuutta ja investointien ohjausta koskeva sääntely on tarpeen hyvinvointialueiden rahoitusmallin ja omaisuuden hallintaa koskevien ratkaisujen takia.
- Investointisuunnitelmaa ja sen hyväksymismenettelyä koskevan sääntelyn tarkoituksena on:
 - varmistaa, että hyvinvointialue suunnittelee investoinnit taloudellisesti kestävästi siten, että niihin käytettävissä oleva rahoitus riittää.
 - eri hyvinvointialueiden laajoja investointeja koskevat hankkeet suunnitellaan valtakunnallisten strategisten tavoitteiden mukaisesti ja kustannusvaikuttavasti huomioiden muiden hyvinvointialueiden vastaavat suunnitelmat.

Investointien rahoitus (hyvinvointialuelaki 15 §)

- Valtioneuvosto vahvistaa jokaiselle hyvinvointialueelle vuosittaisen valtuuden pitkäaikaisen lainan ottamiselle investointeja varten.
 - Laskennallinen, korvamerkkitsemätön lainanottovaltuus perustuu kunkin hyvinvointialueen lainanhoitokykyyn.
 - Voi käyttää useana tilikautena, jos investointi toteutetaan usean vuoden aikana.
 - Poikkeuksellinen lisälainanottovaltuus myönnetään, jos investointitarve on välttämätön laissa säädettyjen palvelujen turvaamiseksi (peruste arviointimenettelylle)

Lainanottovaltuuteen liittyvät käsitteet

- **Lainanhoitokyky** kuvaa tulo-rahoituksen riittävyyttä lainan hoitoon
 - tunnusluku lainanhoitokate.
- **Lainojen enimmäismäärä** lasketaan lainanhoitokatteen tavoitearvon perusteella
 - lainanhoitokatteen arvon tulee olla yksi.
- **Lainanottovaltuuden** määrittelyn pohjaksi lasketaan vuoden alun ennakoitun lainamäärän ja lainojen enimmäismäärän erotus
 - ennakoitu lainamäärä lasketaan edellisen tilinpäätöksen, aiemman lainanottovaltuuden ja talousarvion mukaisten lyhennyksien määrän perusteella (esim. tilinpäätös 31.12.2023 + valtuus 2024 – lyhennykset 2024 = ennakoitu lainamäärä 1.1.2025).
- VN päätös lainanottovaltuudesta perustuu julkisen talouden suunnitelmaan ja mahdollisuuteen nostaa lainaa enintään enimmäismäärään.

Nostoja lainanottovaltuudesta

Lainanottovaltuus perustuu kykyyn selviytyä lainojen hoidosta

Hyvinvointialueen enimmäislainamäärä lasketaan tulorahoitusta kuvaavan vuosikatteen perusteella. Lainanottovaltuus saadaan, kun enimmäislainamäärästä vähennetään olemassa oleva lainamäärä.

Laskennallisesti määriteltyä lainanottovaltuutta voidaan muuttaa

Valtioneuvosto voi muuttaa lainanottovaltuutta, jos hyvinvointialueen investointitarve on välttämätön laissa säädettyjen palvelujen turvaamiseksi.

Lainanottovaltuutta voi käyttää usean tilikauden aikana

Lainanottovaltuus määritellään vuosittain. Hyvinvointialue voi kuitenkin käyttää lainanottovaltuutta useana vuotena, jos se toteuttaa investoinnin usean vuoden aikana.

Lainanottovaltuus koskee vain uusia lainoja

Hyvinvointialueiden lainanottovaltuus koskee vain hyvinvointialueiden ottamia uusia lainoja, ei kuntayhtymiltä hyvinvointialueille siirtyviä olemassa olevia lainoja tai niiden uusimista.

Investointisuunnitelma (hyvinvointialuelaki 16 §)

- Kukin hyvinvointialue laatii vuosittain esityksen seuraavaa tilikautta seuraavien neljän tilikauden aikana aloitettavista hyvinvointialuekonsernin investoinneista
 - Mukana investoinnit ja investointeja vastaavat sopimukset, niiden rahoitus sekä pitkävaikutteisen omaisuuden luovutukset
 - Suunnitelma tarkentuu vuosittain
- Investointisuunnitelma koostuu sote-osasuunnitelmasta ja pela-osasuunnitelmasta
- Investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.
- Investointisuunnitelmaa koskeva esitys on toimitettava valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveysministeriölle ja sisäministeriölle kunkin kalenterivuoden loppuun mennessä

Sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma (sote-järjestämislaki 25 §)



- Sote-osasuunnitelma
 - tulee perustua sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiin tavoitteisiin sekä väestön palvelutarpeeseen
 - hyvinvointialueen on valittava siihen soten järjestämisen kannalta tärkeimmät investoinnit ja investointia vastaavat sopimukset
 - siinä on arvioitava sen sisältämien toimien vaikutuksia soten yhdenvertaisuuteen, laatuun ja kustannusvaikuttavuuteen hyvinvointialueella ("suunnitelman perustelut")
 - otettava huomioon yhteistyöalueen yhteistyösopimus.
- Hyvinvointialue saa toteuttaa sote-investoinnin tai sote-investointia vastaavan sopimuksen taikka sote-toimitilan, -kiinteistön tai muun pitkävaikutteisen -hyödykkeen luovutuksen vain, jos se sisältyy STM:n hyväksymään sote-osasuunnitelmaan ensimmäiselle tilikaudelle
- Hyvinvointialueen on omistajaohjauksella huolehdittava, että hyvinvointialuekonsernin investointi tai investointia vastaava sopimus taikka pitkävaikutteisen hyödykkeen luovutus ei ole ristiriidassa hyväksytyyn sote-osasuunnitelman kanssa

Investointisuunnitelman sisältö selkokielisemmin

- 4 tilikautta, täydentyy vuosittain, vuodet 2–4 indikatiivisia
- Koostuu erillisistä soten ja pelan osasuunnitelmista
- Kummassakin osasuunnitelmissa soten/pelan
 - investoinnit (kiinteistöt, toimitilat, koneet, kalusta, tieto- ja viestintätekniset ratkaisut ym.)
 - investointia vastaavat sopimukset (muut kuin taseeseen kirjattavat esim. kiinteistöleasing, elinkaarimalli, pitkäaikaiset vuokrasopimukset)
 - edellä mainittujen rahoitus (pitkäaikainen laina, tulorahoitus, esim. omaisuuden myyntitulot..)
 - pitkävaikutteisen omaisuuden luovutukset
- Muut kuin merkittävät investoinnit, investointia vastaavat sopimukset, omaisuuden luovutukset voi esittää hyödykeryhmittäin (esim. ”koneet”)
- Ei saa olla ristiriidassa hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa + tasapainovaatimus (= rahoitus kaikille suunnitelman investoinneille)

Investointisuunnitelman hyväksymismenettely (sote-järjestämislaki 26 §)

- STM hylkää **koko** investointisuunnitelman (myös pela-osuus), jos se on ristiriidassa hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.
 - Tällöin hyvinvointialueen toimitettava viivytyksettä uusi esitys
- Jos lainanottovaltuus ok, STM päättää sote-osasuunnitelman hyväksymisestä ja SM pela-osasuunnitelman hyväksymisestä
 - Erilliset päätökset, joista erillinen muutoksenhakuoikeus ja erikseen täytäntöön pantavissa
- Jos osasuunnitelma hylätään, hyvinvointialueen toimitettava uusi esitys
 - Hyvinvointialue voi joko toimittaa vain uuden sote-osasuunnitelman (tällöin pitkäaikaisen lainan allokointia soten ja pelan välillä ei enää mahdollista muuttaa) taikka kokonaan uuden investointisuunnitelman
- Hyväksymismenettely koskee vain suunnitelman ensimmäistä tilikautta, vuodet 2–4 indikatiivisia

Sote-osasuunnitelman hylkäämisperusteet (sote-järjestämislaki 26 §)

- STM voi hylätä sote-osasuunnitelman, jos
 - 1) siinä ei ole osoitettu rahoitusta kaikille siihen sisältyville investoinneille ja investointia vastaaville sopimuksille;
 - 2) se on ristiriidassa yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen kanssa;
 - 3) on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus voitaisiin toteuttaa kustannustehokkaammin hyvinvointialueiden välisenä yhteistyönä; tai
 - 4) on ilmeistä, että siihen sisältyvä vaikutuksiltaan laajakantoinen tai taloudellisesti merkittävä investointi tai investointia vastaava sopimus taikka tällainen luovutus ei edistäisi sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusvaikuttavaa järjestämistä.
- Vaikutuksiltaan laajakantoinen = hanke, jolla olisi pitkäkestoisia ja merkittäviä vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon toteuttamistapaan, saatavuuteen, saavutettavuuteen tai laatuun hyvinvointialueella taikka joka vaikuttaisi merkittävästi hyvinvointialueiden väliseen työnjakoon tai yhteistyöhön
- Taloudellisesti merkittävä: sellainen hanke tai sellaisen hankkeen osa, joka vaikuttaisi hyvinvointialueen talouteen pitkäaikaisesti olennaisella tavalla vaikuttamalla hyvinvointialueen mahdollisuuksiin toteuttaa muita sosiaali- ja terveydenhuollon hankkeita tai järjestää väestön tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut

Aikataulu esim. v. 2025 - 2028 investointisuunnitelma

- **Kesä 2023:** Hyvinvointialueen alustavan investointisuunnitelman julkaiseminen osana hyvinvointialueen vuosittaista selvitystä
- **Marraskuu 2023:** Alustavan investointisuunnitelman tarkastelu hyvinvointialueen ja ohjaavien ministeriöiden välisissä ohjausneuvotteluissa
- **Joulukuu 2023** (v. 2023 loppuun mennessä): Investointisuunnitelmaa koskevan esityksen toimittaminen ministeriöille
- **Kevät 2024:** VN:n päätös lainanottovaltuudesta julkisen talouden suunnitelman yhteydessä
 - Hyvinvointialueella mahdollisuus täydentää toimittamaansa investointisuunnitelmaa tässä vaiheessa; koska lainanottovaltuuden tarkka määrä ei tiedossa 2023 lopussa (2023 tilinpäätöstiedot valmistuvat vasta keväällä 2024 + lain mukaisissa poikkeustilanteissa lainanottovaltuus voisi poiketa normaalista laskennallisesta)
- **Toukokuu 2024:** Investointisuunnitelman hyväksyminen/hylkääminen SM & STM
- Jos hylättäisiin, uusi esitys toimitettava viivästyksettä; hyväksytyä investointisuunnitelmaa tarvitaan vuoden 2025 talousarvioin laatimiseksi syksyllä 2024

Ensimmäinen investointisuunnitelma 2023–2026, poikkeusaikataulu (voimaanpanolaki 61 §)

- Lainanottovaltuus vuodelle 2023 vahvistetaan **kevällä 2022** (Määritellään hyvinvointialueelle siirtyvien sairaanhoitopiirien ja erityshuoltopiirien v. 2021 tilinpäätöksen tietojen ja v. 2022 talousarvion tietojen perusteella)
- Investointisuunnitelma toimitettava ministeriöille viim. **1.10.2022**
- Ensimmäiset ohjausneuvottelut ministeriöiden ja hyvinvointialueen välillä **marraskuu 2022** (voimaanpanolaki 1.2 §: v. 2022 loppuun mennessä)
- Investointisuunnitelma hyväksyttävä viim. **31.12.2022**
 - Hyvinvointialueiden on päätettävä talousarvionsa ml. investoinnit vuoden 2022 loppuun mennessä. Jos ministeriöt tekevät ajoissa päätökset, ei pitäisi syntyä aikatauluongelmaa (hyväksymistä ei voi siis jättää niin pitkälle, että talousarviota ei ehdittäisi hyväksyä vuoden loppuun mennessä).
- V. 2024–2027 investointisuunnitelman osalta soveltuu normaaliaikataulu, eli suunnitelma toimitettava ministeriöille **v. 2022 loppuun mennessä**. Poikkeuksena kuitenkin, että hyvinvointialue ei laadi vielä v. 2022 vuosittaista selvitystä, johon sisältyisi alustava investointisuunnitelma.

Investointien suunnittelu

Tilinpäätös sisältää tiedot investoinneista ja lainamäärästä.

Investointisuunnitelmaa koskeva esitys tehdään vuoden loppuun mennessä (seuraavaa tilikautta seuraaville vuosille).

Tilikauden aikaisen raportoinnin tiedot toimitetaan Valtiokonttorin palveluun vuodesta 2023 alkaen.

Tilinpäätös (aluehallituksessa seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä)

(VN:n päätös lainanottovaltuudesta)

Investointisuunnitelmaa koskeva esitys

Tilikauden aikainen raportointi (VN:n asetuksen mukaisesti)

Talousarvio (aluevaltuustossa edellisen vuoden loppuun mennessä)

Talousarvion kehykset (n. toukokuu edellisenä vuonna)

Investointisuunnitelman täydentäminen

(Investointisuunnitelman hyväksyminen)

Talousarvion valmistelu (n. touko-marraskuu edellisenä vuonna)

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä hyväksytään myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarvio sisältää investointiosan, jonka tulee noudattaa hyväksyttyä investointisuunnitelmaa.

Hyvinvointialue voi laskea itse arvion lainanottovaltuudesta investointisuunnitelman ja talousarvion laadinnan pohjaksi.

Valtioneuvosto päättää lainanottovaltuudesta keväällä. Hyvinvointialueella on mahdollisuus täydentää toimittamaansa investointisuunnitelmaa, koska lainanottovaltuuden tarkka määrä ei ole ollut tiedossa esitystä laadittaessa.



Helsingin kaupungin investointien ohjaus

- Helsingin kaupunki laatii samalla tavoin investointisuunnitelman kuin hyvinvointialueet, ja investointisuunnitelma hyväksytään STMn/SMn toimesta vastaavalla tavoin kuin hyvinvointialueiden suunnitelmat
- Helsingin kunta-asemasta johtuen siihen soveltuu kuitenkin joitakin poikkeuksia:
 - Helsingin kaupungin on eriytettävä hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain nojalla maksettavalla rahoituksella, lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisestä perittävillä asiakasmaksuilla sekä muilla lakisääteisen sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen järjestämisestä kertyvillä tuotoilla rahoitettava sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestäminen (eriytettävät tehtävät) kaupungin talousarviossa (ml. investointiosa) ja kirjanpidossa (Uusimaa-laki 20 §)
 - Helsingin kaupungin investointisuunnitelma koskee vain eriytettäviä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtäviä (Uusimaa-laki 21 §)
 - Helsingin kaupungin pitkäaikaisen lainan ottoa ei rajoiteta eikä sille täten määritetä lainanottovaltuutta – siten investointisuunnitelmaa ei myöskään voida hylätä lainanottovaltuuden ylittymisen vuoksi
 - Helsingin kaupunki voi kuntana toteuttaa yleisen toimialansa puitteissa omalla verorahoituksellaan myös investointisuunnitelman ulkopuolisia sosiaali- ja terveydenhuollon tai pelastustoimen investointeja. Se ei kuitenkaan voi kirjata näitä sosiaali- ja terveydenhuollon/pelastustoimen erilliskirjanpitoon eivätkä ne siten vaikuta sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen valtion rahoituksen jälkikäteistarkastukseen

HUS-yhtymän investointien ohjaus

- Investointisuunnitelmaa, sen hyväksymismenettelyä sekä lainanottovaltuutta koskevaa säätelyä sovelletaan HUS-yhtymään, kuten hyvinvointialueisiin
- HUS-yhtymä ei kuitenkaan järjestä pelastustoimen tehtäviä, joten STM hyväksyy HUS-yhtymän investointisuunnitelman kokonaisuudessaan

Investointisuunnitelman suhde rajoituslakiin

- Ns. rajoituslaki kieltää kuntia ja kuntayhtymiä ja niiden yksin tai yhdessä omistamia yhtiöitä tekemästä kokonaiskustannuksiltaan yli viiden miljoonan euron investointeja
- Luvan saamisen kriteerinä että investointi on palvelujen saatavuuden turvaamiseksi välttämätön ja kiireellinen.
- Poikkeusluvassa ei ole otettu kantaa hankkeen rahoittamiseen. Myönnetty poikkeuslupa ei merkitse automaattisesti vastaavan suuruisen poikkeuksellisen lainanottovaltuuden myöntämistä hyvinvointialueelle. Lainanottovaltuudet myönnetään VM:n toimesta vuosittain kullekin hyvinvointialueelle.

Säädösten voimaantulon osalta huomioitavaa

- Investointisuunnitelmaa ja sen hyväksymismenettelyä koskevat järjestämislain 25 ja 26 § tulivat voimaan 1.3.2022
- Voimaanpanolain 39 §:ssä säädetään siirrettävän kuntayhtymän toimivallasta sen jälkeen, kun kuntayhtymä on antanut selvityksen (28.2.2022 mennessä) omaisuudesta, sopimuksista ja vastuista. Kuntayhtymä ei saa selvityksen antamisen jälkeen päättää asioista, joilla olisi merkittäviä hyvinvointialuetta sitovia vaikutuksia.



Kiitos

soteuudistus.fi

#sote #tulevaisuudensote

Sote-uudistus